

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 259/2018 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Internet-käytön vapaudesta ja tiedon saatavuudesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Ville Tavion /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 259/2018 vp:

Mitä Suomen hallitus aikoo tehdä huolehtiakseen siitä, että Suomessa säilyy jatkossakin laaja Internet-käytön vapaus ja tiedon vapaa saatavuus?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Kirjallisessa kysymyksessä viitataan Euroopan komission ehdotukseen direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla, josta neuvosto hyväksyi yleisnäkemyksensä 25.5.2018 (jäljempänä myös ”ehdotus”). Kirjallisessa kysymyksessä esitetään myös varsin kattavasti mahdollisia haittavaikutuksia, joita voisi seurata direktiiviin sisältyvistä ehdotuksista, jotka koskevat uutta lehtikustantajien lähioikeutta sekä tietoyhteiskuntapalveluiden tarjoajien vastuuta käyttäjien alustoille tallentamista sisällöistä.

Neuvoston yleisnäkemyksen mukaan jäsenvaltioiden olisi säädettävä lehtikustantajille uusi lähioikeus, mutta itse suojan kohteen osalta jäsenvaltiot voisivat valita, edellytetäänkö teoskynnyksen ylittymistä vai annetaanko suojaa myös lyhyille otteille. Tämä kompromissiratkaisu kuvastaa jäsenvaltioiden varsin erilaisia näkemyksiä siitä, tulisiko lehtikustantajille luoda uusia oikeuksia olemassa olevien oikeuksien, kuten digitaalisia arkistoja ja verkkosivuja suojaavan tietokanta-oikeuden, lisäksi ja mitä uusilla oikeuksilla itse asiassa tulisi suojata.

Monet jäsenvaltiot, Suomi mukaan lukien, ovat olleet huolissaan siitä, miten ehdotettu uusi suojamuoto vaikuttaisi uutisten saatavuuteen ja kansalaiskeskusteluun internetissä erityisesti siinä tapauksessa, että lehtiartikkelin kokonaisuuteen verrattuna myös vähäinen osa artikkelista saisi suojaa. Lyhyiden otteiden osalta on ollut esillä, että suojan rajana olisi seitsemän tai kymmenen sanaa. Jos uutisesta käytettäisiin tämän sanamäärän ylittävä osa, otteen käyttämiselle olisi hankittava lehtikustantajan lupa. Ehdotettu uusi oikeus ei koskisi ainoastaan uutisaggregointipalveluissa tapahtuvaa käyttöä, vaan sitä sovellettaisiin mihin tahansa käyttöön, esimerkiksi lehtiartikkelin käyttöön sosiaalisessa mediassa.

Mitä tulee tietoyhteiskuntapalveluiden tarjoajien vastuuseen alustoille tallennetuista sisällöistä, neuvoston yleisnäkemyksen mukaan palveluntarjoajat suorittaisivat tekijänoikeudellisesti rele-

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 259/2018 vp

vantin teon tarjoamalla alustan, jolle käyttäjät voivat tallentaa tekijänoikeuden suojan piiriin kuuluvaa aineistoa yleisön saataville. Palveluntarjoajalla olisi ehdotuksen mukaan vastuu tallennetusta sisällöstä riippumatta siitä, onko sisältö tallennettu alustalle palveluntarjoajan vai yksittäisen palvelun käyttäjän toimesta ja onko palveluntarjoaja tietoinen tallennetun sisällön luonteesta vai ei. Tämä perusratkaisu muuttaisi ratkaisevalla tavalla niin unionin tekijänoikeuslainsäädäntöä kuin sähköisen kaupankäynnin direktiiviä, jossa säädetään tietoyhteiskuntapalvelujen tarjoajien vastuusta palveluihin tallennetusta sisällöstä.

Palveluntarjoajien olisi ehdotuksen mukaan hankittava oikeudenhaltijoilta lupa kaikkiin sellaisiin sisältöihin, jotka palveluiden käyttäjät voisivat tallentaa palveluihin. Tällaisten kaiken kattavien lupien hankkiminen ei ole kuitenkaan käytännössä mahdollista, eikä direktiiviehdotuksella myöskään edistetä tarvittavien lisensiointimekanismien syntyä. Suomi esitti neuvotteluiden kuluessa, että lisensiointimahdollisuuksia olisi parannettava, mutta tämä ei saanut riittävästi tukea.

Ehdotuksen mukaan palveluntarjoaja voisi kuitenkin vapautua vastuusta, mikäli palveluntarjoajalla on käytössään tehokkaat tekniset keinot oikeudenhaltijan ilmoittamien sisältöjen poistamiseksi tai niihin pääsyn estämiseksi. Tämä tarkoittaisi käytännössä sisällön suodattamista ilman edeltävää tuomioistuinkäsittelyä tai muuta viranomaiskäsittelyä ennen sisällön julkaisemista palvelussa ja/tai sen jälkeen. Suomi esitti neuvotteluiden kuluessa, että tällaisia menetelmiä sovellettaessa tulisi tasapainoisen ratkaisun aikaansaamiseksi ottaa laajemmin huomioon myös tekijänoikeuden poikkeukset ja rajoitukset sekä sananvapausnäkökohdat, muttei saanut riittävästi tukea muilta jäsenvaltioilta.

Ehdotuksen mukaan palveluntarjoajien olisi tarjottava palvelun käyttäjille jälkikäteinen valitusmekanismi, jonka avulla käyttäjät voisivat valittaa tallentamiensa sisältöjen poistamisesta. Palveluntarjoajien ja oikeudenhaltijoiden tulisi yhdessä ratkaista valitukset. Suomi esitti neuvotteluiden kuluessa, että tulisi harkita oikeudenhaltijoiden todentamista helpottavaa vapaaehtoista julkista rekisteriä sekä muita keinoja, esimerkiksi poistopyyntöjen läpinäkyvyyden edistämistä, joilla mahdollisia erehdyksiä tai väärinkäytöksiä olisi mahdollista estää tai ennaltaehkäistä. Tämäkään ajatus ei saanut riittävästi tukea.

Suomi on eduskunnan hyväksymässä kannassa pitänyt komission ns. arvokuiluun liittyviä ehdotuksia ongelmallisina mm. niiden ristiriitaisuuden, tulkinnanvaraisuuden ja riittämättömän vaikutusarvioinnin vuoksi. Suomi on kuitenkin neuvotteluiden kuluessa pyrkinyt suhtautumaan rakentavasti oikeudenhaltijoiden pyrkimyksiin tavoitteena saavuttaa tasapainoinen ja käytännön toimivuuden kannalta järkevä sääntely, jossa huomioidaan myös muut käynnissä olevat, erityisesti digitaalisten sisämarkkinoiden verkkoalustoihin eli alustatalouteen sekä teollis- ja tekijänoikeuksien toimeenpanoon liittyvät EU-hankkeet.

Suomen kannassa painotetaan myös sitä, että ratkaisun tulee olla yhteensopiva sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin kanssa. Neuvoston yleisnäkemyksen mukainen ratkaisu merkitsisi kuitenkin sitä, että sähköisen kaupan direktiivin vastuusääntelystä poikettaisiin tekijänoikeutta loukkaavan aineiston osalta.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 259/2018 vp

Neuvoston yleisnäkemyistä ei muun muassa edellä mainituista syistä johtuen ole pidetty tasapainoisena ja toimivana, eikä yhteensopivana muiden EU-politiikkojen kanssa eikä muutenkaan Suomen kannan mukaisena. Sen vuoksi Suomi ei puoltanut neuvottelumandaatin antamista neuvoston puheenjohtajalle Euroopan parlamentin ja komission kanssa käytävien niin sanottujen trilogineuvotteluiden aloittamiseksi. Neuvoston yleisnäkemys osoittautui kuitenkin olevan määränemmistön hyväksyttävissä, ja neuvottelumandaatti hyväksyttiin. Suomen kannattamalla kevyemmällä sääntelymallilla ei olisi puututtu tekijänoikeuden tai vastuusääntelyn peruseriaatteisiin vaan poistettu tekijänoikeuden tehokkaamman toimeenpanon esteitä sisämarkkinoilla.

Euroopan parlamentti äänestää parlamentin näkemyksestä DSM-direktiivistä ennakkotietojen mukaan heinäkuussa, minkä jälkeen käynnistyy trilogineuvotteluvaihe. Suomi voi tässä vaiheessa tarjota Euroopan parlamentin jäsenille tietoa Suomen kannoista ja arvioita ehdotuksen käytännön vaikutuksista.

Sen jälkeen, kun lopullinen direktiivi on hyväksytty, direktiivin edellyttämät kansalliset säännökset on valmisteltava ja niitä koskeva hallituksen esitys esitettävä eduskunnan hyväksyttäväksi. Siinä yhteydessä hallituksella ja eduskunnalla on mahdollisuus päättää, millä tavoin Suomi käyttää direktiivin mahdollista liikkumavaraa ja miten lainsäädäntöön liittyvät eri näkökohdat, mukaan lukien tekijänoikeuden ja sananvapauden ja muiden perusoikeuksien välinen tasapaino, käytännössä toteutetaan. Samassa yhteydessä on mahdollista muutenkin arvioida, olisiko tekijänoikeuslain säännöksiä tekijänoikeuden poikkeuksista ja rajoituksista, esimerkiksi suhteessa mahdollisuuteen luoda ns. meemejä tai fanitaidetta tai muuten käyttää teoksia osana uusia luovia sisältöjä, syytä jollain tavalla uudistaa.

Helsingissä 3.7.2018

Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho